Araştırma Makalesi
(Research Article)

EGEHFD, 2025, 41(3): 511-518
DOI: 10.53490/egehemsire.1477978

Hemşirelik Öğrencilerinde Akran Mentorluğu: Beş Yıllık Retrospektif İnceleme

Peer Mentoring in Nursing Students: A Five-Year Retrospective Review

Gülengül MERMER[2]
Orcid: 0000-0002-0566-5656
Şebnem ÇINAR YÜCEL[1]
Orcid: 0000-0002-8904-7395
Serap YILDIRIM[1]
Orcid: 0000-0002-9822-1877
Hülya KANKAYA[1]
Orcid: 0000-0003-3154-9103
Emel ÖZTÜRK TURGUT[1]
Orcid: 0000-0003-0620-2749
Seda ARDAHAN SEVGİLİ[1]
Orcid: 0000-0001-6544-2588
Meltem DURSUN ENGİN[1]
Orcid: 0000-0002-7284-040X
Figen KAZANKAYA[1]
Orcid: 0000-0001-5028-0563
Esin ATEŞ[1]
Orcid: 0000-0003-0668-3423

[1]Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Bornova, İzmir, Türkiye.
[2]Iğdır Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Iğdır, Türkiye

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Hülya KANKAYA

hulya.sarsilmaz@gmail.com

Gönderilme Tarihi: 28 Mayıs 2024 **Kabul Tarihi:** 01 Mayıs 2025

ÖZ

Amaç: Araştırma hemşirelik öğrencilerinin akran destek algılarının, akran sisteminden ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.
Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ve retrospektif olarak 2018-2022 yılları arasında, bir üniversitenin Hemşirelik Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin doldurduğu 3217 form ile gerçekleştirilmiştir. Bulgular Öğrenci Tanıtım Formu ve Akran Desteği Ölçeği'nden oluşan "Akran Mentorluğu Değerlendirme Formu" ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis varyans analizi, bonferroni düzeltmesi testi kullanılmıştır.
Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması yıllara göre sırasıyla 20.64±1.80, 21.79±1.35, 21.18±1.81 ve 21.70±1.87 olarak belirlenmiştir. Akran Desteği Ölçeği puanlarının yıllara göre değişimi incelendiğinde, ölçek toplam puanı ve alt ölçeklerin tamamının dağılımında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca akran mentorluğu sisteminden memnuniyet ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet ortalamalarında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0.001$).
Sonuç: Araştırma sonucunda öğrencilerin akran mentorluğu sistemini tanıdıkça sistemden daha fazla yararlandıkları ve buna bağlı olarak memnuniyetlerinin arttığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler:

Akran mentorluğu; hemşirelik; öğrenci.

Keywords:

Peer mentoring; nursing; student

ABSTRACT

Objective: The study was conducted to examine nursing students' perceptions of peer support, satisfaction levels with the peer system and mentor-mentee relationship.
Methods: The descriptive and retrospective study was conducted between 2018 and 2022 with 3217 forms filled out by students studying at a nursing faculty. The findings were obtained with the "Peer Mentoring Assessment Form" consisting of the Student Introduction Form and Peer Support Scale. Descriptive statistics, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis analysis of variance, and Bonferroni correction test were used to analyze the data.
Results: The mean ages of the students participating in the study were 20.64±1.80, 21.79±1.35, 21.18±1.81 and 21.70±1.87, respectively. When the change in Peer Support Scale scores over the years was analyzed, statistically significant differences were found in the total score and the distribution of all subscales. Statistically significant differences were also found in the mean scores of satisfaction with the peer mentoring system and satisfaction with the mentor-mentee relationship ($p<0.001$).
Conclusion: As a result of the research, it was observed that as students got to know the peer mentoring system, they benefited more from the system and their satisfaction increased accordingly.

Kaynak gösterimi: Mermer, G., Çınar Yücel, Ş., Yıldırım, S., Kankaya, H., Öztürk Turgut, E., Ardahan Sevgili, S., Dursun Engin, M., Kazankaya, F., Ateş, E. (2025). Hemşirelik Öğrencilerinde Akran Mentorluğu: Beş Yıllık Retrospektif İnceleme. *EGEHFD, 41*(3),511-518 DOI: 10.53490/egehemsire.1477978.
How to cite: Mermer, G., Çınar Yücel, Ş., Yıldırım, S., Kankaya, H., Öztürk Turgut, E., Ardahan Sevgili, S., Dursun Engin, M., Kazankaya, F., Ateş, E. (2025). Peer Mentoring in Nursing Students: A Five-Year Retrospective Review. *JEUNF, 41*(3), 511-518 DOI: 10.53490/egehemsire.1477978.

GİRİŞ

İnsanlar sosyal varlıklardır ve var olabilmek, varoluşlarını gerçekleştirebilmek için kendilerini kabul eden, koruyan, destekleyen ilişkilere gereksinim duymaktadırlar. Bir grupla benzer ilgi, tutum ve değerlere sahip olma ve gruba aidiyet sosyal olarak var olmanın önemli parçalarını oluşturmaktadır. Aile ilişkileri sosyal yaşamın temelini oluşturmakta ve çocukları akran ilişkilerine hazırlamaktadır (Taylor ve diğerleri, 2012). Tüm okul yaşantısı boyunca akranları ile birlikte olacak olan çocuklar için akranları tarafından desteklenmek önem taşımaktadır. Özellikle gelişim dönemi özellikleri açısından ergenlerde ve genç yetişkinlerde akran ilişkileri daha fazla ön plana çıkmaktadır (Erikson, 2018). Çünkü zamanlarının büyük çoğunluğunu akranları ile geçirmekte, yaşama ilişkin streslerini onlardan destek alarak çözmeye çalışmaktadırlar. Ek olarak akranlardan alınan desteğin akademik başarıda etkili olduğu, okula uyumu ve başarıyı olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Çırpan ve Çınar, 2013; Ökdem ve Yardımcı, 2010; Karadağ, 2007). Dolayısıyla akran desteğine dayalı öğretim yöntemleri eğitimin her aşamasında kullanılan girişimler arasında yer almaktadır (Çalışkan ve Çınar, 2012; Sprengel ve Job, 2004).

Akran mentorluğu öğrencilerin birbirlerine kişisel, sosyal ve akademik alanlarda yardımcı olmalarını sağlayan; aktif katılım, karşılıklı destek ve işbirlikçi öğrenme bileşenlerine dayalı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Aladağ ve Tezer, 2007; Musal, 2018; Sprengel ve Job, 2004). Sürecin başlaması ve sürdürülmesi için öncelikle öğrencilerin danışmanlık sağlanacak konular ve çözüm önerileri ile ilgili eğitim alması gerekmektedir. Akranlarına yardım sunacak öğrenciler "mentor", yardım alacak öğrenciler ise "menti" olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç aynı yaş grubu ve eşit şartlardaki bireylerin deneyim paylaşımıdır (Aladağ ve Tezer, 2007; Musal, 2018; Sprengel ve Job, 2004).

Teorik ve klinik uygulama derslerinin bir arada yürütüldüğü sağlık bilimleri eğitimine yeni başlayan öğrenciler başta klinik alanlar olmak üzere kimlik ve bağımsızlık kazanma, aile ve doğup büyüdükleri ortamdan ayrılma, yeni çevre ve arkadaşlıklar, yalnız kalma ile ilgili sıkıntılar, ekonomik problemler, gelecek ile ilgili kaygılar gibi birçok sorunun üstesinden gelmek durumundadırlar. Bu uyum sorunlarının giderilmesinde, öğrenmenin kolaylaştırılması, kişiler arası ilişkilerde yaşadıkları çatışmaların giderilmesi için akran mentorluğu uygulaması yararlı olabilmektedir. Ayrıca, klinik ortamda akran danışmanlığı, ortak çalışma, iletişim becerileri ve mesleki sorumluluğun geliştirilmesine yardımcı olabilmektedir (Sprengel ve Job, 2004).

Akran mentorluğu, sağlık eğitiminde etkili bir şekilde kullanılmaktadır. İyi yapılandırılan bir akran desteği, hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitiminde kullanılabilecek etkin bir yöntemdir. Bu nedenle, özellikle klinik uygulamalarda alt ve üst sınıfların eşgüdümlü olarak çalışmasının planlamasının etkili olabileceği düşünülmektedir (Kou ve diğerleri, 2007; Çalışkan ve Çınar, 2012; Atasoy ve Doğu, 2017).

Literatürde sağlık eğitimi alan öğrencilerle yapılan araştırmalar incelendiğinde; öğrencilerin bu hizmetten olumlu yönde etkilendiği, stres ve kaygı durumlarının azaldığı görülmüştür (Aladağ ve Tezer, 2007; Musal, 2018; Atasoy ve Doğu, 2017; Çırpan ve Çınar, 2013; Kachaturoff ve diğerleri, 2020; Wong ve diğerleri, 2014; Walker ve Verklan, 2016). İlk defa klinik uygulama deneyimi yaşayan öğrenci hemşirelerde, mentor öğrenci ile birlikte çalışmanın klinik stres düzeyini azaltmada etkili olduğu belirlenmiştir (Sü ve diğerleri, 2018). Benzer şekilde periferik intravenöz kateter yerleştirme işleminin öğretiminde kullanılan akran mentorluk modelinin hemşirelik öğrencilerinin bilgi, beceri, özgüven, memnuniyet ve korku belirtileri üzerindeki etkisini değerlendirildiği çalışmada öğrencilerin bilgi, beceri, özgüven ve memnuniyetlerinin daha yüksek ve korkularının daha az olduğu saptanmıştır (Su ve Vicdan, 2022). Yine yapılan çalışmalarda lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki hemşirelik öğrencilerinin eğitiminde mentor hemşire programlarının uygulanmasının yararlı olduğu, karşılıklı büyüme ve gelişmeyi desteklediği, mezuniyet sonrası uygulama ve eğitim alanında mesleki doyumu arttırdığı, öğrencilerin performans ve motivasyonunu olumlu etkilediği, kariyer geliştirme bilincinin oluşmasını sağladığı gösterilmiştir (MacLaren, 2018; Tükeltürk ve Balcı, 2014). Yapılan araştırmalar, laboratuvar veya klinik ortamlarda akran mentorluğunun danışan öğrencinin bilişsel, psikomotor ve duygusal gelişimini olumlu yönde etkilediğini (El-Sayed ve diğerleri, 2013; Ravanipour ve diğerleri, 2015) bu becerilerin uygulanması sırasında öğrencilerin korku, stres ve kaygılarını azalttığını (Stenberg ve Carlson, 2015; Raymond ve Sheppard, 2018) ve özgüven, eleştirel düşünme, iletişim becerileri sağladığını ve liderlik becerilerini geliştirme fırsatları sunduğunu bildirmektedir (Essa ve diğerleri, 2018).

Literatür incelendiğinde mevcut araştırmalar genellikle akademik başarı ve mesleki gelişim bağlamında akran desteğini ele alırken, öğrencilerin bu sistemlerden ne kadar memnun olduğu ve bu destek mekanizmalarının etkinliği hakkında sınırlı veriler bulunmaktadır. Özellikle yoğun klinik uygulamalar içeren hemşirelik eğitiminde, akran desteği ve mentorluk süreçlerinin öğrencilerin mesleki gelişimleri ve eğitim süreçlerine adaptasyonları üzerindeki etkileri yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışma, öğrenci perspektifinden akran destek sistemlerinin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek, daha etkili destek programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacak özgün veriler sunmaktadır.

Çalışmanın yürütüldüğü Hemşirelik Fakültesinde 2018 yılında akran mentorluğu sistemi uygulamaya başlamış olup o tarihten itibaren uygulamaya devam edilmektedir. Bu program kapsamında her yıl öğrencilerden "Akran Mentorluğu Değerlendirme Formu" ile programla ilgili geri bildirimler alınmaktadır. Bu geri bildirimlerin incelenerek değerlendirilmesi akran mentorluğu sisteminin geliştirilmesi, gerekli düzenlemelerin yapılması, sürdürülebilir olması ve akran mentorluğuna ilişkin rehber niteliği taşıması açısından oldukça önemlidir. Bu önemlilikten yola çıkarak araştırma, hemşirelik öğrencilerinin akran destek algılarının, akran sisteminden ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusundan aşağıdaki soruların yanıtları değerlendirilmiştir:

- ✓ Hemşirelik öğrencilerinin akran destek algıları yıllara göre değişiklik gösteriyor mu?
- ✓ Hemşirelik öğrencilerinin akran sisteminden ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet düzeyleri yıllara göre değişiyor mu?
- ✓ Hemşirelik öğrencileri akran mentorluğunu aktif yürütebiliyor mu? Bu durum yıllara göre değişim göstermekte midir?
- ✓ Hemşirelik öğrencilerinin akran desteği hangi düzeydedir? Bu durum yıllara göre değişim göstermekte midir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı ve retrospektiftir.
Çalışmanın yürütüldüğü fakültede akran mentorluğu sistemi kapsamında her eğitim öğretim yılı başlangıcında tüm sınıf öğrencilerine akran mentorluğu ile ilgili yüz yüze eğitim verilmektedir. Öğrencilerin üst ve alt sınıftaki akranı ile eşleştirilmesi sınıf listeleri yardımıyla yapılarak, akranların telefon numaraları ile iletişimleri başlatılmaktadır. Eğitim ve öğretim dönemi sonunda öğrenciler tarafından akran mentorluğu uygulamasının etkinliğinin belirlenmesi amacı ile değerlendirmeler yapılmakta, gereksinimlerin belirlemesi amacı ile görüşler alınmaktadır.

Evren ve Örneklem

Belirlenen hemşirelik fakültesi öğrencilerinden 17.09.2018-27.06.2022 tarihleri arasında elde edilmiş olan 3220 tane Akran Mentorluğu Değerlendirme Formu, araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmada örnekleme tekniği kullanılmamıştır. Akran Desteği Ölçeği sorularında eksik yanıt olan üç form değerlendirme kapsamı dışında tutulmuştur. İlgili tarihlerde, eksiksiz olarak elde edilmiş 3217 form araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada post-hoc güç analizi 0.82 olarak bulunmuştur (G Power 3.1.9.4 programında, 0.5 etki büyüklüğünde).

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Hemşirelik öğrencilerinin akran desteği algılarına, akran mentorluğundan ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyetlerine ilişkin veriler, Öğrenci Tanıtım Formu ve Akran Desteği Ölçeği ile elde edilmiştir. Veriler, 2018 ve 2019 yıllarında yüz yüze toplanırken, pandemi sonrasında aynı form çevrimiçi formata uyarlanmış, veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır.

Öğrenci Tanıtım Formu: Form cinsiyet, yaş, yerleşim yeri, sınıf gibi kişisel bilgilerin yanında mentoruna ulaşma durumu, akran mentorluğu sisteminden ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet düzeylerini (1 hiç memnun değil- 10 çok memnun) inceleyen toplam yedi sorudan oluşmaktadır.

Akran Desteği Ölçeği: Ölçek, Kuo (2007) tarafından geliştirilmiş olup, Çalışkan ve Çınar (2012) tarafından Türk toplumu için uyarlanmıştır. Akran Desteği Ölçeği öğrencilerin sınıf ortamı ve uygulama alanlarında birbirleriyle yardımlaşma durumlarını göstermektedir. Ölçek fiziksel, akademik ve duygusal yardım olmak üzere üç alt boyut ve toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Tüm maddeler olumlu olup, derecelendirmesi dörtlü likert şeklindedir. Ölçekten alınan en düşük toplam puan 17, en yüksek toplam puan 68 olup, ölçekten alınan puan arttıkça alınan arkadaş desteğinin arttığı ortaya çıkmaktadır (Çalışkan ve Çınar 2012). Çalışkan ve Onur'un araştırmasında ölçek toplamının Cronbach alpha değeri 0.93, alt boyutlarının ise Fiziksel Yardım 0.89, Akademik Yardım 0.77, Duygusal Yardım 0.81 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmada ölçek toplamının Cronbach alpha değeri 0.95, alt boyutların ise Fiziksel Yardım 0.92, Akademik Yardım 0.86, Duygusal Yardım 0.82 olarak bulunmuştur.

Veri toplama süreci

Akran Mentorluğu Değerlendirme Formu her eğitim öğretim yılı sonunda öğrencilere verilmiş, ve iki hafta içerisinde doldurmaları istenmiştir. Pandemi sürecine kadar yüz yüze toplanan veriler, 2020 yılından itibaren pandemi nedeniyle Google form aracılığı ile çevrimiçi olarak toplanmıştır (https://forms.gle/z7ijzCT6JgFRVpoF6, https://forms.gle/t4652HzL8w4D4C4H9). Veri toplama süresi sonlandığında anket formuna erişim sonlandırılmıştır. Veriler, Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys (CHERRIES) doğrultusunda oluşturulmuş anket formu ile elde edilmiştir. Çevrimiçi formun düzenleme linkine yalnızca araştırmacılar ulaşabilmiş ve duplikasyonların önlenmesi için öğrencilerin isimleri alınmıştır. Bu şekilde öğrencilerin formları bir kez doldurmaları sağlanmıştır. Online formlarda "araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum" ifadesine "evet" yanıtını veren öğrenciler ankete devam edebilirken, "hayır" yanıtını verenler öğrenciler için anket formu kapanmıştır. Veri toplama süresi tamamlandığında online anket formuna erişim sonlandırılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde Statistical Package for Social Sciences versiyon 25.0 paket programı kullanılmış, anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Tanımlayıcı değişkenler için ortalama ve standart sapma; kategorik değişkenler için sayı ve yüzde kullanılmıştır. Normallik testi için Shapiro–Wilk testi kullanılmış olup, verilerin normal dağılıma uymadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Normal dağılıma uymayan bağımsız verilerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis varyans analizi yapılmıştır. Verilerin posthoc değerlendirilmesinde bonferroni düzeltmesi testinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada ölçeğin kullanılabilmesi için yazarlardan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul onayı (30.09.2022 tarihli, 11/02 sayılı), araştırmanın yapıldığı kurumdan ve araştırmaya katılan öğrencilerden yazılı izin alınmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021 ve 2021-2022 yıllarına göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır. Yaş ortalaması yıllara göre sırasıyla 20.64±1.80, 21.79±1.35, 21.18±1.81 ve 21.70±1.87 olarak belirlenmiştir.

Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerin Yıllara Göre Dağılımı

Akademik Yıllar	Tanıtıcı Özellikler		*n*	%
2018-2019	Cinsiyet	Kadın	644	90.3
		Erkek	69	9.7
	Yerleşim Yeri	İzmir	206	28.9
		İzmir dışı	507	71.1
	Sınıf	1. Sınıf	191	26.8
		2. Sınıf	178	25.0
		3. Sınıf	214	30.0
		4. Sınıf	130	18.2
	Mentoruna Ulaşma Durumu	Ulaşan	93	13.0
		Ulaşmayan	462	64.8
		Yanıtsız	158	22.2
		Toplam	**713**	**100.0**
2019-2020	Cinsiyet	Kadın	468	86.7
		Erkek	72	13.3
	Yerleşim Yeri	İzmir	150	27.8
		İzmir dışı	390	72.2
	Sınıf	1.Sınıf	67	12.4
		2.Sınıf	138	25.5
		3.Sınıf	155	28.7
		4.Sınıf	18	33.3
	Mentoruna Ulaşma Durumu	Ulaşan	282	46.7
		Ulaşmayan	252	98.9
		Yanıtsız	6	1.1
		Toplam	**541**	**100.0**
2020-2021	Cinsiyet	Kadın	1073	82.9

		Erkek	221	17.1
	Yerleşim Yeri	İzmir	374	28.9
		İzmir dışı	920	71.1
	Sınıf	1.Sınıf	451	34.9
		2.Sınıf	147	11.4
		3.Sınıf	330	25.5
		4.Sınıf	366	28.3
	Mentoruna Ulaşma Durumu	Ulaşan	663	51.2
		Ulaşmayan	631	48.8
		Yanıtsız	0	0
		Toplam	**1294**	**100.0**
2021-2022	Cinsiyet	Kadın	558	83.4
		Erkek	111	16.6
	Yerleşim Yeri	İzmir	195	29.1
		İzmir dışı	474	70.9
	Sınıf	1.Sınıf	168	25.1
		2.Sınıf	166	24.8
		3.Sınıf	187	28.0
		4.Sınıf	148	22.1
	Mentoruna Ulaşma Durumu	Ulaşan	411	61.4
		Ulaşmayan	258	38.6
		Yanıtsız	0	0
		Toplam	**669**	**100.0**

n: Sayı, %: Yüzde

Akran Desteği Ölçeğinin 2018-2019 yılında toplam puan ortalamasının 43.99±9.07 olduğu, *Fiziksel Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 23.50±5.08, *Akademik Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 10.32±2.53, *Duygusal Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 10.17±2.36 olarak saptanmıştır. 2019-2020 yılında Akran Desteği Ölçeğinin toplam puan ortalamasının 45.47±10.81 olduğu, *Fiziksel Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 24.26±5.85, *Akademik Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 10.61±2.85, *Duygusal Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 10.60±2.73 olarak saptanmıştır. 2020-2021 yılında Akran Desteği Ölçeğinin toplam puan ortalamasının 48.19±8.72 olduğu, *Fiziksel Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 25.61±4.92, *Akademik Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 11.76±2.26, *Duygusal Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 10.82±2.31 olarak saptanmıştır. 2021-2022 yılında Akran Desteği Ölçeğinin toplam puan ortalamasının 48.01±10.30 olduğu, *Fiziksel Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 25.41±5.60, *Akademik Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 11.61±2.57, *Duygusal Yardım Alt Boyutu* puan ortalaması 10.99±2.68 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Akran Desteği Ölçeği Puan Ortalamalarının Yıllara Göre Değişimi

Ölçekler	İstatistik Değeri	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Fiziksel Yardım Alt Boyutu	$\ddot{X}$ ±Ss	23.50±5.08[a]	24.26±5.85[b]	25.61±4.92[c]	25.41±5.60[d]
	Min- Maks	9.00- 36.00	9.00-36.00	9.00-36.00	9.00-36.00
	KW, p	**KW=105.076, p=0.000***			
	Bonferroni	a<c, a<d, b<c, b<d, a=b, c=d			
Akademik Yardım Alt Boyutu	$\ddot{X}$ ±Ss	10.32±2.53[a]	10.61±2.85[b]	11.76±2.26[c]	11.61±2.57[d]
	Min- Maks	4.00-16.00	4.00-16.00	4.00-16.00	4.00-16.00
	KW, p	**KW=199.320, p=0.000***			
	Bonferroni	a<c, a<d, b<c, b<d, a=b, c=d			
Duygusal Yardım Alt Boyutu	$\ddot{X}$ ±Ss	10.17±2.36[a]	10.60±2.73[b]	10.82±2.31[c]	10.99±2.68[d]
	Min- Maks	4.00-16.00	4.00-16.00	4.00-16.00	4.00-16.00
	KW, p	**KW=59.703, p=0.000***			
	Bonferroni	a<b<d, a<c, b=c, c=d			
Akran Desteği Ölçeği	$\ddot{X}$ ±Ss	43.99±9.07[a]	45.47±10.81[b]	48.19±8.72[c]	48.01±10.30[d]
	Min- Maks	17.00-68.00	17.00-68.00	17.00-68.00	17.00-68.00
	KW, p	**KW=129.775, p=0.000***			
	Bonferroni	a<b<c, a<b<d, c=d			

Ss: Standart Sapma, KW: Kruskal- Wallis testi, *p<0.001

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinden akran mentorluğu sisteminden ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyetlerini 0 (hiç memnun değilim) - 10 (çok memnunum) arasında puanlamaları istenmiştir. Bu puanların ortalaması alınmış ve yıllara göre değişimi incelenmiştir. Akran Destek Ölçeği puan ortalamalarının; akran mentorluğu sisteminden memnuniyet ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet ortalamalarının yıllara göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Araştırma sorusu kapsamında, Akran Desteği Ölçeği puanlarının yıllara göre değişimi incelendiğinde, ölçek toplam puanı ve alt ölçeklerin tamamının dağılımında istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.001$). Ayrıca akran mentorluğu sisteminden memnuniyet ve menti-mentor ilişkisinden memnuniyet ortalamalarında da ileri düzeyde anlamlı bir şekilde değişim olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$) (Tablo 3). Yapılan post-hoc testi doğrultusunda fiziksel yardım ve akademik yardım alt boyutlarında anlamlılığın 2018-2019 yıllarında 2020-2021 ve 2021-2022 yıllarına göre daha düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Duygusal yardım alt boyutunda ve ölçek toplam puanında ayrıca akran mentorluğu sisteminden memnuniyet ve menti-mentor ilişkisine yönelik memnuniyet ortalamalarında 2018-2019 yılındaki ortalamanın diğer yıllara göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Tüm ortalamaların 2020-2021 ve 2021-2022 yıllarına göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Bununla birlikte akran destek ölçeği ve alt boyutlarının; akran mentorluğu sisteminden memnuniyet ve menti- mentor ilişkisinden memnuniyet ortalamalarında, 2018-2019 ve 2020-2021 yılları arasında her yıl anlamlı düzeyde artış görülmektedir (Tablo 2, Tablo 3).

Tablo 3. Akran Mentorluğu Sisteminden Memnuniyet ve Menti-Mentor İlişkisinden Memnuniyet Ortalamalarının Yıllara Göre Değişimi

Ölçekler	İstatistik Değeri	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Mentisinden Memnuniyet Puanı	$\bar{X}$ ±Ss Min- Maks	3.41±2.55[a] 0.00-10.00	4.80±2.68[b] 0.00-10.00	6.22±2.52[c] 0.00-10.00	6.03±2.70[d] 0.00-10.00
	KW, p	**KW=409.129, p=0.000***			
	Bonferroni	a<b<c, a<b<d, c=d			
Akran Mentorluğundan Memnuniyet Puanı	$\bar{X}$ ±Ss Min- Maks	2.33±3.11[a] 0.00-10.00	4.85±3.48[b] 0.00-10.00	6.63±2.90[c] 0.00-10.00	6.36±2.96[d] 0.00-10.00
	KW, p	**KW=421.712, p=0.000***			
	Bonferroni	a<b<c, a<b<d, c=d			

Ss: Standart Sapma, KW: Kruskal- Wallis testi, *p<0.001

TARTIŞMA

Mentorluk, genellikle üstün rütbe, başarı ve prestije sahip bir kişinin (mentor), nispeten daha az bilgi ve deneyime sahip başka bir kişinin (menti) gelişimine rehberlik ettiği veya bu kişinin himaye altına alındığı bir süreçtir (Rackham Graduate School, 2012a, 2012b; Ocobock ve diğerleri, 2022). Mentorun geçmiş deneyimlerini paylaşan bir rol modeli olduğu mentorluk uygulamaları, eğitim süreci ile gerçek yaşam deneyimleri arasında bir köprü görevi görür (Barker, 2006; Hallam ve Choucri, 2019). Bu uygulamalar rol model olmanın yanı sıra danışmanlık yapma, psikolojik destek verme ve özyeterliliklerini artırma, akademik ve sosyal yaşamlarında mentilerin entelektüel başarılarını artırma gibi çok yönlüdür (Rackham Graduate School, 2012a, 2012b; Stenberg ve Carlson, 2015; Aşçı ve diğerleri, 2016; Pålsson ve diğerleri, 2017). Bu çok yönlülüğün ise hem menti hem de mentoru olumlu yönde etkilediğini gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Çırpan ve Çınar, 2013; Wong ve diğerleri, 2016; Walker ve Verklan, 2016; Atasoy ve Doğu, 2017; Pålsson ve diğerleri, 2017; Musal, 2018; Kachaturoff ve diğerleri, 2020). Bu doğrultuda akran desteğinin iyi yapılandırılmış olması gerekmektedir. Bunun için de akran mentorluğu/yönderliği sistemine yönelik öğrenci geri bildirimlerinin alınarak iyileştirilmelerin yapılması ve böylece sistemin sürdürülebilir olması sağlanmalıdır. Bu bağlamda, bu araştırma 2018 yılından itibaren akran mentorluğu/yönderliği sistemi bulunan bir hemşirelik fakültesi öğrencilerinin akran destek algılarının ve sistemden, akran ilişkilerinden memnuniyetlerinin beş yıllık retrospektif olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada, Akran Desteği Ölçeğinin toplam puan ortalaması da süreç içerisinde artış göstermektedir (Tablo 2). Atasoy ve Doğu'nun çalışmasında Akran Desteği Ölçeği toplam puan ortalaması 46.98±11.3 olarak bulunmuştur (Atasoy ve Doğu, 2017). Benzer şekilde, Kökçü (2020) tarafından hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin öğrenme stillerinin akran desteği açısından incelemek amacıyla yapılan çalışmada da Akran Desteği Ölçeği toplam puan ortalamasının 47.41±11.02 olduğu belirlenmiştir. Yelten ve diğerleri tarafından (2017) hemşirelik öğrencileri ve sosyal bilimler öğrencilerinin akran desteği ve sosyal öz-yeterliklerini karşılaştıran bir çalışmada ise Akran Desteği Ölçeği toplam puan ortalamasının hemşirelik; 45.76±9.95 ve İİBF; 40.73±10.43 olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma bulgusunun önceki yıllarda yapılan araştırma bulguları ile paralellik gösterdiği belirlenmiştir.

Çalışmada kullanılan Akran Desteği Ölçeğinde fiziksel, akademik ve duygusal yardım olmak üzere üç farklı alt boyut bulunmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde, tüm alt boyut puanlarında yıllar içerisinde artış yaşandığı görülmektedir. Fiziksel yardım alt boyut ortalamasının tüm yıllarda diğer alt boyutların ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Akademik yardım ve duygusal yardım alt boyutlarında ise duygusal yardım alt boyutu puan ortalamasının diğer alt boyut puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum literatürle uyumlu olup; Atasoy ve Doğu'nun bulgularıyla paralellik göstermektedir (Atasoy ve Doğu, 2017). Benzer şekilde, Özlük ve Karaaslan'ın çalışmasında da duygusal yardım alt boyutu puan ortalamasının diğer alt boyutlardan daha düşük olduğu belirlenmiştir (Özlük ve Karaaslan, 2017). Öğrencilerin, birbirlerinin yaşamakta olduğu sorunu fark etmesi ve çözüm arayışına girmesi anlamına gelen fiziksel yardım alt boyutunun yüksek olma nedeninin, farklı sınıflardaki hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama ortamlarında aynı anda birlikte olmaları nedeniyle, birbirleriyle bu alanda yardımlaşmaları olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin akran mentorluğu sisteminden ve menti-mentor ilişkilerinden memnuniyetinin yıllar içerisinde artış gösterme eğiliminde olduğu görülmektedir (Tablo 3). Benzer şekilde Musal'ın (2018) çalışmasının verileri incelendiğinde, hem akran danışmanın etkinliği hem de akran danışmanlığı uygulamasına ilişkin memnuniyetinde yıllar içerisinde artış yaşandığı belirtilmiştir (Musal, 2018). Bu durumun öğrencilerin akran mentorluğu sistemini tanıdıkça ve mentorluk bileşenlerini kavradıkça, sistemden daha fazla yararlandıkları ve buna bağlı olarak memnuniyetinin artış gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Pandemi ile birlikte başlayan uzaktan eğitim sürecinin akran ilişkilerini sınırladığına ilişkin bulgular olmasına rağmen (Yanık ve Yeşilçınar, 2021) akranların birbirini desteklediği düşünülebilir. Bu durum uzaktan eğitimde akran ilişkilerini destekleyecek strateji geliştirmenin gerekliliğini vurgulamaktadır.

SONUÇ

Araştırmada, mentoruna ulaşma oranlarının, akran mentorluğu sisteminden ve menti mentor ilişkilerinden memnuniyetinin yıllar içerisinde artış gösterme eğiliminde olduğu görülmektedir. Akran Desteği Ölçeği puanlarının yıllara göre değişimi incelendiğinde, ölçek toplam puanı ve alt ölçeklerin tamamının yıllara göre arttığı saptanmıştır. Eğitim süreçlerinin uzaktan yapıldığı durumlarda akran ilişkilerini destekleyecek stratejiler geliştirmek ve öğrencilerin akran mentorluğu sisteminden daha fazla yararlanmasını sağlamak hem uzaktan eğitimin başarısını hem de öğrenci deneyimini olumlu yönde etkileyecektir.

Bu amaçla öğrencilerin birbiriyle kolayca iletişim kurabileceği dijital platformlar ve öğrenci forumları oluşturulabilir, grup çalışmaları veya proje ödevleri ile öğrencilerin iş birliği halinde çalışmaları desteklenebilir, öğrencilerin iletişimlerini arttırmak için çevrimiçi sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Bu stratejiler, öğrencilerin akranlarıyla etkileşim kurmalarını, işbirliği yapmalarını ve birbirlerine destek olmalarını kolaylaştırarak daha etkili bir öğrenme deneyimi yaşamalarına katkı sağlayacaktır.
Üniversiteler gibi eğitim kurumlarında akran mentorluk programları oluşturarak deneyimli öğrencilerin, okula yeni başlayan öğrencilere rehberlik etmesi önerilmektedir. Böylece desteğe ihtiyacı olan grupların sosyal bağların güçlenmesine ve öğrencilerin okula adapte olmalarına destek sağlanmış olacaktır.

Yazar Katkıları

Fikir ve tasarım: G. M., Ş.Ç.Y., S.Y. Veri toplama: G. M., Ş.Ç.Y., S.Y., H.K., E.Ö.T., S.A.S., M.D.E., F.K., E.A. Veri analizi ve yorumlama: E.Ö.T., S.A.S., M.D.E., E.A. Makale yazımı: H.K., E.Ö.T., S.A.S., M.D.E., F.K., E.A. Eleştirel inceleme: G. M., Ş.Ç.Y., S.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansman: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

.

KAYNAKLAR

Aladağ, M., Tezer, E. (2007). Akran danışmanlığı nedir? Ne değildir? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 27*(3), 139-155.

Aşcı, Ö., Gökdemir, F., & Çiçekoğlu, E. (2016). Hemşirelik öğrencilerine akran eğiticiler ile verilen üreme sağlığı eğitiminin etkinliği. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 3(3), 173-183.

Atasoy, I., Doğu, Ö. (2017). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde akran desteğinin önemi. *Journal of Human Rhythm, 3*(1), 62-67.

Barker, E. R. (2006). Mentoring—A complex relationship. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, *18*(2), 56-61. doi: 10.1111/j.1745-7599.2006.00102.x

Çalışkan, T., Çınar, S. (2012). Akran desteği: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2*(1), S1-S7.

Çırpan, F. K., Çınar, S. (2013). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde akran desteği ile akademik başarı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Clinical and Experimental Health Sciences, 3*(4), 191-199. doi: 10.5455/musbed.20131206082103

El-Sayed, S. H., Metwally, F.G., Abdeen, M.A. (2013). Effect of peer teaching on the performance of undergraduate nursing students enrolled in nursing administration course. Journal of Nursing Education and Practice, 3(9), 156-166. doi: 10.5430/jnep.v3n9p156

Erikson, E.H. (2012). *İnsanın Sekiz Evresi* (3.Basım). İstanbul: Okuyan Us Yayınları

Essa, R. M., Al-Battawi, J. I., El-demerdash, D. A., Ahmed, H. A. E. (2018). Effect of application of peer learning strategy on obstetric and gynecological nursing students clinical performance. Journal of Nursing Education and Practice, 8(3), 144-154.

Eysenbach, G. (2004). Improving the quality of web surveys: the checklist for reporting results of internet e-surveys (CHERRIES). Journal of Medical Internet Research, 296(3), e34.

Hallam, E., Choucri, L. (2019). A literature review exploring student midwives' experiences of continuity of mentoring in the maternity ward. Br J Midwifery, 27(2): 115-119. https://doi.org/10.12968/bjom.2019.27.2.115

Kachaturoff, M., Caboral-Stevens, M., Gee, M., Lan, V. M. (2020). Effects of peer-mentoring on stress and anxiety levels of undergraduate nursing students: An integrative review. *Journal of Professional Nursing, 36*(4), 223-228. doi: 10.1016/j.profnurs.2019.12.007

Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim besinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Kökçü, Ö.D. (2020). Hemşirelik ve ebelik 1. sınıf öğrencilerinin öğrenme stillerinin akran desteği ile ilişkisi. *Journal of Human Rhythm, 6*(4), 147-160.

Kuo, C.L., Turton, M.A., Hsieh, J.L., Tseng, H.F., Hsu, C.L. (2007). Measuring peer caring behaviors of nursing students: Scae development. *International Journal of Nursing Studies, 44*(1), 105-114. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2006.07.025

MacLaren, J. A. (2018). Supporting nurse mentor development: An exploration of developmental constellations in nursing mentorship practice. Nurse education in practice, 28, 66-75. doi: 10.1016/j.nepr.2017.09.014

Musal, B. (2018). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Akran danışmanlığı programı: İki yıllık deneyim. *Tıp Eğitimi Dünyası, 17*(53), 5-12. doi: 10.25282/ted.454712

Ocobock, C., Niclou, A., Loewen, T., Arslanian, K., Gibson, R., & Valeggia, C. (2022). Demystifying mentorship: Tips for successfully navigating the mentor–mentee journey. American journal of human biology, 34, e23690.

Ökdem, F. Ş., Yardımcı, F. (2010). Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11*(3), 228-234.

Özlük, B., & Karaaslan, A. (2024). Sağlık Bilimleri Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyumunda Akran Desteğinin Etkisi. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, (10), 209-222.

Pålsson, Y., Mårtensson, G., Swenne, C. L., Ädel, E., & Engström, M.(2017). A peer learning intervention for nursing students in clinical practice education: A quasi-experimental study. Nurse Education Today, 51, 81-87. doi: 10.1016/j.nedt.2017.01.011

Rackham Graduate School (2012a). *How to get the mentoring you want: A guide for graduate students*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

Rackham Graduate School (2012b). *How to mentor graduate students: A guide for faculty.* The Regents of the University Students. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press

Ravanipour, M., Bahreini, M., Ravanipour, M. (2015). Exploring nursing students' experience of peer learning in clinical practice. Journal of Education and Health Promotion, 4(1), 46-53. doi: 10.4103/2277-9531.157233

Raymond, J. M., Sheppard, K. (2018). Effects of peer mentoring on nursing students' perceived stress, sense of belonging, self-efficacy and loneliness. Journal of nursing Education and Practice, 8(1), 16-23. doi: 10.5430/jnep.v8n1p16

Sprengel, A. D., Job, L. (2004). Reducing student anxiety by using clinical peer mentoring with beginning nursing students. *Nurse Educator, 29*(6), 246-250. doi: 10.1097/00006223-200411000-00010

Stenberg, M., & Carlson, E. (2015). Swedish student nurses' perception of peer learning as an educational model during clinical practice in a hospital setting—an evaluation study. BMC nursing, 14, 1-7.

Stenberg, M., Carlson, E. (2015). Swedish student nurses' perception of peer learning as an educational model during clinical practice in a hospital setting—an evaluation study. BMC Nursing, 14, 1-7. doi: 0.1186/s12912-015-0098-2

Su, S., Vicdan, A. K. (2022). The effect of peer mentoring model used to teach peripheral intravenous catheter placement on knowledge, skills, self-confidence, satisfaction and fear of nursing students: a randomized controlled trial. Karya Journal of Health Science, 3(3), 343-349. doi: 10.52831/kjhs.1172830

Sü, S., Özlük, B., Demirören, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamada deneyimledikleri stres düzeylerini azaltmada mentorluk uygulamasının etkisi. Journal of Human Sciences, 15(1), 280-292.

Taylor, S.E., Peplau, L.A., Sears, D.O. (2012). Sosyal Psikoloji (3.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi

Tükeltürk, Ş. A., Balcı, M. (2014). Üniversitelerde mentorluğun kurumsallaştırılması süreci, önemi ve kazanımları; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi üzerine bir inceleme. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6(1), 137-155.

Walker, D., Verklan, T. (2016). Peer mentoring during practicum to reduce anxiety in first-semester nursing students. *Journal of Nursing Education, 55*(11), 651-654. doi: 10.3928/01484834-20161011-08

Wong, C., Stake-Doucet, N., Lombardo, C., Sanzone, L., Tsimicalis, A. (2016). An integrative review of peer mentorship programs for undergraduate nursing students. *Journal of Nursing Education, 55*(3), 141-149. doi: 10.3928/01484834-20160216-04

Yanık, D., Yeşilçınar, İ. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde yaşanan sosyal izolasyonun hemşirelik öğrencileri üzerindeki etkileri: Niteliksel araştırma. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 8*(2), 103-112.

Yelten, G., Tanrıverdi, S., Gider, B., Yılmaz, M. (2018). Üniversite öğrencilerinde akran desteği ve sosyal öz-yeterlik algısının değerlendirilmesi. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 1-8.